

СРПСКИ КАО СТРАНИ ЈЕЗИК У ТЕОРИЈИ И ПРАКСИ IV

ТЕМАТСКИ ЗБОРНИК РАДОВА

Филолошки факултет
Центар за српски као страни језик
Београд, 2020

ЗБОРНИК

Организациони одбор

Проф. др Предраг Пипер
Проф. др Весна Крајишник
Проф. др Весна Ломпар
Др Небојша Маринковић
Мср Никица Стрижак
Мср Биљана Николић
Милица Родић
Татјана Ђурковић

Уређивачки одбор

Проф. др Милош Ковачевић
Проф. др Весна Крајишник
Проф. др Данко Шипка
Prof. dr Francisco Javier Juez Gálvez
Проф. др Весна Ломпар
Др Небојша Маринковић
Dr Robert Wońkowski
Мср Никица Стрижак
MA Alexander Kuperdyayev

Главни уредник

Проф. др Весна Крајишник

*Одржавање Скупа и штампање Зборника финансирао је
Мисија ОЕБС-а у Србији*

Издавач

Филолошки факултет Универзитета у Београду

Штампа

Jovšić Printing Centar doo

Тираж

300 примерака

ISBN 978-86-6153-642-7

Напомена: Ставови изречени у публикацији припадају искључиво ауторима и не представљају нужно званичан став Мисије ОЕБС-а у Србији.

САДРЖАЈ

РЕЧ ПРИРЕЂИВАЧА	5
<i>Весна Ј. Ломџар</i> ЗАДАЦИ КОЈИ ПОДРАЗУМЕВАЈУ ТЗВ „ВЕРБАЛНО ЗАКЉУЧИВАЊЕ” У НАСТАВИ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА	7
<i>Јасмина Н. Дражић и Јелена Т. Ајџановић</i> УЛОГА КОНТЕКСТА У РАЗУМЕВАЊУ ТВОРБЕНО БЛИСКИХ ИМЕНИЦА	21
<i>Милица С. Божић Синчук</i> ПИТАЊЕ ЈЕЗИКА ПОСРЕДНИКА И УСВАЈАЊЕ ПАДЕЖНОГ СИСТЕМА НА ПОЧЕТНОМ НИВОУ УЧЕЊА СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА.....	33
<i>Биљана М. Бадић</i> НАЈФРЕКВЕНТНИЈЕ УНУТАРЈЕЗИЧКЕ ГРЕШКЕ У УПОТРЕБИ ПАДЕЖНИХ ОБЛИКА ИМЕНИЦА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ КАО СТРАНОМ	47
<i>Небојша В. Маринковић</i> КОМПЕТИТИВНИ МОДЕЛ У НАСТАВИ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА – ПРОЈЕКАТ СВЕТ У СРБИЈИ, УСВАЈАЊЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА КОД СТУДЕНАТА ИЗ ПРЕКОМОРСКИХ ЗЕМАЉА	61
<i>Биљана Р. Николић</i> ЗАЈЕДНИЧКИ ЕВРОПСКИ РЕФЕРЕНТНИ ОКВИР ЗА ЖИВЕ ЈЕЗИКЕ И МОГУЋНОСТИ ЊЕГОВЕ ПРИМЕНЕ У ПРОЦЕНИ ВЕШТИНЕ ГОВОРЕЊА У СРПСКОМ КАО L2	77
<i>Ана С. Бајиас</i> АКЦЕНАТСКЕ ПАРАДИГМЕ И АЛТЕРНАЦИЈЕ У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА КАО СТРАНОГ	89
<i>Олја Р. Perišić Arsić</i> УПОТРЕБА KORPUSA U DIDAKTICI SRPSKOG JEZIKA KAO STRANOG	103
<i>Маја Р. Miličević Petrović i Nikola N. Ljubešić</i> NESTANDARDNI JEZIK U NASTAVI: NOVI RESURSI ZA SRPSKI I HRVATSKI KAO STRANI.....	117
<i>Рајна М. Драгићевећ</i> НЕКИ ТЕОРИЈСКИ И МЕТОДИЧКИ АСПЕКТИ РЕГУЛАРНИХ МЕХАНИЗАМА ТВОРБЕ РЕЧИ У НАСТАВИ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА.....	131
<i>Душка Б. Кликовац</i> О ПОКАЗНИМ ЗАМЕНИЦАМА ОВОЛИКИ, ТОЛИКИ, ОНОЛИКИ (СЕМАНТИЧКИ, СИНТАКСИЧКИ И ПРАГМАТИЧКИ АСПЕКТ).....	141

<i>Душанка С. Звекић Душановић</i> КОНЦЕПЦИЈА НОВОГ ПРОГРАМА ЗА ПРЕДМЕТ СРПСКИ КАО НЕМАТЕРЊИ ЈЕЗИК*	173
<i>Vesna R. Weiss</i> ПРИРУЧНИК У ИЗРАДИ НАСТАВНИКА ПРАКТИЧАРА - ПРИМЕР РЕФЛЕКСИВНОГ ПРОМИШЉАЊА НАСТАВНЕ ПРАКСЕ У ТЕЖЊИ КА УНАПРЕЂИВАЊУ НАСТАВЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА КАО НЕМАТЕРЊЕГ	185
<i>Aleksandar T. Dognar</i> ГРАМАТИСКИ ИЗУЗЕЦИ У НАСТАВИ СРПСКОГ КАО НЕМАТЕРЊЕГ I СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА.....	201
<i>Јелена З. Ранђеловић</i> ОРТОГРАФСКЕ ГРЕШКЕ У СРПСКОМ КАО НЕМАТЕРЊЕМ ЈЕЗИКУ КОД МАТЕРЊИХ ГОВОРНИКА АЛБАНСКОГ ЈЕЗИКА.....	227
<i>Бранкица С. Живковић</i> ДРАМСКА МЕТОДА У НАСТАВИ СРПСКОГ КАО НЕМАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА.....	241
<i>Весна Р. Крајишник и Никица Ј. Сџрижак</i> (НЕ)ФУНКЦИОНАЛАН ПРИСТУП НАСТАВИ СРПСКОГ КАО НЕМАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА	253
<i>Ана С. Јовановић и Ивана Ј. Вићина Симовић</i> КО-KONSTRUKЦИЈА NARATIVA KOD DECE RANOG UZRASTA: PRIMER SRPSKOG KAO PRIMARNOG I KAO NASLEDNOG JEZIKA.....	267
<i>Марина С. Јањић и Ана Д. Мијајловић</i> СЛОЖЕНА НАСТАВНА КОНТЕКСТУАЛИЗАЦИЈА КАО ФАКТОР УНУТРАШЊЕ МОТИВАЦИЈЕ У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА КАО ЗАВИЧАЈНОГ	283
<i>Лука М. Меденица</i> УПОТРЕБА СРПСКОГ ЈЕЗИКА (КАО НАСЛЕДНОГ) У СРПСКИМ И ИНТЕРКУЛТУРАЛНИМ ПОРОДИЦАМА ШИРОМ ЕВРОПЕ	301
<i>Ана Д. Новаковић</i> ОСНОВНЕ ШКОЛЕ СА НАСТАВОМ НА СРПСКОМ ЈЕЗИКУ У РЕПУБЛИЦИ МАКЕДОНИЈИ ДАНАС.....	309
<i>Nataša V. Bošković</i> ŠKOLSKI SRPSKO-ALBANSKI ALBANSKO-SRPSKI MALI REČNIK/FJALOR I VOGĚL.....	327
<i>Љиљана З. Пањковић и Дарко Р. Сџанојковић</i> СРПСКИ КАО ЈЕЗИК ОКРУЖЕЊА И ОБРАЗОВАЊА - ИНТЕГРАЦИЈА ДЕЦЕ ИЗБЕГЛИЦА У ШКОЛСКИ СИСТЕМ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	335

<i>Марија З. Божић</i> ПРОБЛЕМИ У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА ЗА ПУНОЛЕТНЕ ТРАЖИОЦЕ АЗИЛА	351
<i>Јулијана Ј. Вићо</i> СТРАНИ ЈЕЗИК ОКРУЖЕЊА ЗА ПОТРЕБЕ РАДА.....	363
<i>Дјјана Ј. Токнер Глова и Гроздана Л. Булов</i> СРПСКИ ЈЕЗИК КАО „А, Б ИЛИ Ц ЈЕЗИК” НА ЦЕНТРУ ЗА ТРАНСЛАТОЛОГИЈУ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕЧУ	377
<i>Robert R. Bońkowski</i> SERBISTYKA NA UNIWERSYTECIE ŚLĄSKIM W KATOWICACH. HISTORIA, WSPÓŁCZESNOŚĆ I PERSPEKTYWY NA PRZYSZŁOŚĆ.....	389
<i>Александра Ч. Томић</i> УЛОГА ЛЕКТОРА СРПСКОГ ЈЕЗИКА НА ЈАГЈЕЛОНСКОМ УНИВЕРЗИТЕТУ У КРАКОВУ	399
<i>Rosanna G. Morabito</i> GLAGOLSKI VID ZA IZVORNE GOVORNIKE TALIJANSKOG JEZIKA	409
<i>Francisco Javier Juez Gálvez</i> PARA LA HISTORIA DE LA SERBÍSTICA ESPAÑOLA.....	419
<i>Јован М. Чудомировић</i> НАПОРЕДНИ ВЕЗНИЦИ И ОДГОВАРАЈУЋИ КОНЕКТОРИ У УЏБЕНИЦИМА СРПСКОГ КАО СТРАНОГ	429
<i>Ана Љ. Пејировић Дакић и Ана Ј. Бардаиџесковић</i> ТВОРБА РЕЧИ У УЏБЕНИЦИМА СРПСКОГ ЈЕЗИКА КАО СТРАНОГ	445
<i>Александар М. Новаковић</i> ФУНКЦИОНАЛНОСТ ЕЛЕКТРОНСКОГ ИНТЕРАКТИВНОГ УЏБЕНИКА SERBIAN FOR BEGINNERS У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА КАО СТРАНОГ	459
<i>Nataša V. Milićević Dobromirov</i> INTERNET KURSEVI SRPSKOG JEZIKA.....	475
<i>Milica M. Miljković</i> SRPSKI ONLINE – NOVE MOGUĆNOSTI ZA UČENIKE I NASTAVNIKE.....	487
<i>Сава В. Сјаменковић</i> КЊИЖЕВНОСТ У НАСТАВИ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА.....	501
<i>Биљана С. Турањанин Николојулос</i> КЊИЖЕВНИ ТЕКСТ У НАСТАВИ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА.....	511
<i>Александра Ч. Томић и Драјана М. Лијричин Дунић</i> КЊИЖЕВНИ ТЕКСТОВИ КАО ИЗВОР КУЛТУРОЛОШКИХ САДРЖАЈА У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА КАО СТРАНОГ	523

<i>Весна Г. Половина</i>	
КРИЛАТИЦЕ У КОНТЕКСТУ – ПРИМЕНА У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА.....	531
<i>Olga M. Stojanović Frechette</i>	
KULTURNA ISTORIЈА KROZ ISTORIЈU POPULARNE MUZIKE.....	541
<i>Alexander V. Kuperdyayev</i>	
КУЛТУРА ПОСРЕДСТВОМ ЈЕЗИКА: ЛИНГВОКУЛТУРОЛОШКА КОМПЕТЕНЦИЈА У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА КАО СТРАНОГ.....	553
<i>Јелена Р. Перишић</i>	
КОЛИКО ПОЉАЦИ РАЗУМЕЈУ СРПСКЕ КОЛОКАЦИЈЕ? (ДА ЛИ ЈЕДНОМ УЧЕСНИКУ БИБЛИОТЕКЕ ИЗ ЧАСА НА ЧАС ПАДА НА МОЗАК ДА ЛОВИ И ГРАБИ БЕЛЕШКЕ?)	563
<i>Данко М. Шийка</i>	
КОНВЕРЗИОНО УСВАЈАЊЕ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА: ЛЕКСИЧКИ АСПЕКТИ	581
<i>Милка В. Николић</i>	
БИБЛИОГРАФИЈА СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА (1991–2018).....	593
РЕЦЕНЗЕНТИ.....	627

378.147::811.163.41'243(450)
81'322:37.091.3:811.163.41'243

Olja R. Perišić Arsić
Univerzitet u Torinu
olja.perisic@unito.it

UPOTREBA KORPUSA U DIDAKTICI SRPSKOG JEZIKA KAO STRANOG

Uzimajući kao polaznu osnovu pristup u nastavi poznat kao DDL, data driven learning (Johns 1991, 2000), koji se zasniva na upotrebi jezičkih korpusa u nastavi stranih jezika, u radu će biti predstavljeni rezultati seminara održanog akademske godine 2017/18. koji je za cilj imao eksperimentalno uvođenje korpusa u nastavu srpskog kao stranog na Univerzitetu u Torinu. Učesnici su bili studenti srpskog jezika na trogodišnjim i magistarskim studijama koji su u toku seminara imali priliku da se upoznaju sa osnovama pretraživanja postojećih korpusa srpskog jezika. U završnoj fazi rada studenti su izneli sopstvena zapažanja o funkcionalnosti korpusa u usvajanju jezika i o efikasnosti usvojene metodologije. Cilj ovog rada je da se ispita zainteresovanost i motivisanost studenata za ovu vrstu nastave, te da se utvrde jezičke oblasti u kojima bi korpusi omogućili brže i efikasnije usvajanje gradiva. S obzirom na nivo poznavanja jezika studenata (B1/B2), bavili smo se prvenstveno pitanjima leksike (razgraničavanje značenja nepotpunih sinonima), ali smo na predlog samih studenata dotakli i pojedine morfosintaktičke teme, kao što su upotreba predloga, glagolski vid i sl. Rezultati do kojih smo došli mogu poslužiti kao polazna osnova za formulisanje nove metodologije u radu sa studentima srpskog kao stranog i otvoriti put novim istraživanjima koja bi dovela do unapređenja i modernizovanja ove vrste nastave.

Ključne reči: korpusi, didaktika, srpski kao strani, italofoni, DDL

1. UVOD

U radu ćemo predstaviti rezultate istraživanja i eksperimentalnog uvođenja korpusa u nastavu srpskog jezika kao stranog na Univerzitetu u Torinu u toku akademske godine 2017/18. Cilj je bio da se ispita motivisanost i zainteresovanost studenata za ovu vrstu nastave, kao i efikasnost i uspešnost same metodologije bazirane na pristupu DDL (data driven learning). U nedostatku istraživanja veza-nih za upotrebu korpusa u nastavi srpskog jezika kao stranog, pokušali smo da predložimo nastavne teme adekvatne za ovu vrstu didaktike i da kroz praktičan rad u interakciji studenata, kompjutera i predavača utvrdimo prednosti i nedostatke same metode. Rezultati istraživanja mogu poslužiti kao polazna osnova u definisanju korpusno zasnovane didaktike u oblasti srpskog kao stranog jezika, ali i podsticaj za dalja teorijska i praktična istraživanja.

2. KORPUSI U NASTAVI STRANIH JEZIKA

Korpusna lingvistika napravila je ogroman pomak od svojih početaka i prvih rudimentarnih istraživanja vezanih za Brown korpus, publikovan 1964. godine, koji je brojao oko milion reči (Kučera i Francis 1967). Cobuild projekat koji je usledio doveo je do izrade prvog rečnika baziranog na korpusima (Sinclair 1987) i otvorio put intenzivnom istraživačkom radu, u početku vezanom gotovo isključivo za engleski jezik, dok se danas ova disciplina izučava na velikom broju svetskih univerziteta. Korpusnu lingvistiku karakteriše interdisciplinarni pristup, te se saznanja iz ove oblasti često koriste u oblasti didaktike, leksikografije, prevođenja, ali i sociokulturoloških istraživanja. Moderni softveri za analizu korpusa omogućavaju kvalitativne analize ali i veoma precizne kvantitativne analize koje se ne baziraju samo na frekvencijskim listama, već uzimaju u obzir složene statističke proračune na različitim nivoima. Oblast u kojoj se ovakva vrsta istraživanja pokazuje posebno produktivnom i neophodnom je glotodidaktika i komunikativni pristup u nastavi u kome autentični primeri omogućavaju usvajanje živog jezika i osposobljavanje polaznika za realne komunikacione situacije sa kojima će se susretati u privatnom i profesionalnom životu.

Teorijska osnova našeg istraživanja koje se bavi uvođenjem korpusa u nastavu je pristup DDL-Data driven learning (Johns 1991, 2000) baziran na principima konstruktivizma u nastavi, u suprotnosti sa metodom *spoon-fed predigested rules* (Boulton i Cobb 2017) kojom se učenicima „servira” gotovo pravilo u cilju njegovog usvajanja i primene bez ikakvog kritičkog preispitivanja. Učenici su u centru nastavnog procesa, *bottom-up* metodologijom, od pojedinih autentičnih primera ka generalizaciji, dolaze do samostalnih zaključaka. Akcenat se stavlja na njihovo osamostaljivanje i autonoman rad koji u prvim fazama zahteva medijaciju nastavnika.

Lynne Flowerdew (2015) izdvaja tri karakteristike pristupa DDL u odnosu na tradicionalno učenje jezika:

1. gramatika i leksika se ne izučavaju odvojeno (lexicogrammar, Halliday 1985), (lexical grammar, Sinclair 2000), a povezanost oba aspekta uočava se preko konkordanci i idiomatskog načela, *idiom principle* (Sinclair 1991);
2. primeri autentičnog jezika obično se ne prilagođavaju čak ni početnim nivoima učenja jezika;
3. *discovery learning* (Bernardini 2002, 2004): učenici sami otkrivaju pravila funkcionisanja jezika na osnovu posmatranja konkordanci i frekventnih struktura u kontekstu.

Sprovođenje ove metodologije u nastavi podrazumeva da se učenici u prvoj, pripreмноj fazi rada tehnički osposobe da koriste korpus ukoliko ne poseduju neko predznanje u ovoj oblasti. Pretpostavka je da u slučaju digitalnih generacija ovaj pripreмно deo neće zahtevati dug vremenski period zbog činjenice da su

studenti svakodnevno okruženi tehnologijom, ne samo u privatnom životu već i u procesu celokupnog obrazovanja. U prilog tome ide i činjenica da su internet pretrage sastavni deo našeg života i da je i sam web neka vrsta korpusa koji u manjoj ili većoj meri svako od nas svakodnevno koristi. U radu sa korpusima, dakle, od tehničkog osamostaljivanja učenika može se preći na samostalnu lingvističku refleksiju uz moderisanu medijaciju nastavnika koja teži da se vremenom svede na minimum. Činjenica da učenici induktivnom metodom od pojedinačnih primera korišćenja jezika generalizacijom dolaze do samostalnih zaključaka pojačava njihov senzibilitet za autentičan jezik, posebno značajan u komunikacijskom pristupu u nastavi, a pri tom vrlo često potpuno odsutan u udžbenicima za učenje srpskog jezika kao stranog (Perišić Arsić 2017, 2018b). Autentičnost tekstova koji ulaze u sastav korpusa omogućava izučavanje jezika u primeni (*parole*), a ne samo spekulisanje bezbrojnim mogućim kombinacijama različitih struktura jezičkog sistema (*langue*).

U svrhu pripreme učenika za ovu vrstu nastave u prvoj fazi rada predavač može izvršiti selekciju i ekstrakciju primera iz korpusa, koje će zatim štampati i podeliti učenicima da bi se na taj način počeli privikavati na promatranje i analizu tekstova u KWIC (key word in context) formatu. Od faze *hands-off* može se preći na didaktiku *hands-on* (Boulton 2012), odnosno na direktno korišćenje korpusa u nastavi. U našem slučaju studenti su od prvog časa koristili korpuse s obzirom na to da su tehnički aspekti nastave bili zadovoljeni: svaki student imao je na raspolaganju računar i besplatan pristup korpusima.

3. KORPUSI U NASTAVI SRPSKOG JEZIKA KAO STRANOG

U domaćoj literaturi i praksi tema primene korpusa u nastavi stranih jezika nedovoljno je zastupljena (Vitaz i Poletanović 2018). Što se tiče didaktike srpskog jezika kao stranog, prvo istraživanje iz ove oblasti odnosilo se na korišćenje korpusa u cilju postizanja samostalnosti učenika u srpskom i italijanskom jeziku kao stranom (Milićević i Samardžić 2010). Novijeg datuma su radovi autorke teksta o mogućnostima korišćenja korpusa u nastavi srpskog jezika kao stranog i o ulozi korpusa u didaktici prevođenja (Perišić Arsić 2018a, 2018c). U poređenju sa svetskim trendovima u učenju jezika primećuje se da ovaj aspekt glotodidaktike nije dovoljno razvijen. Situacija nije idealna ni na globalnom nivou, što pokazuje i istraživanje sprovedeno 2009. godine (Boulton 2009) koje je pokazalo da korpusi nisu dovoljno prisutni u nastavi engleskog jezika i da je mali broj nastavnika upućen u mogućnosti ove vrste didaktike. Skorije istraživanje istog autora (2017), u kojem sistematizuje oko dve stotine publikacija posvećenih empirijskim istraživanjima u okviru DDL pristupa od 1980. do danas, pokazuje izvestan pomak u ovoj oblasti. Iako se istraživanje bavi uglavnom engleskim jezikom, primećuje se određena tendencija rasta aktivnosti i zainteresovanosti za ovaj pristup, za koji se nadamo da će se u skorije vreme proširiti i na našim prostorima.

4. METODOLOGIJA I ORGANIZACIJA NASTAVE

U toku akademske godine 2017/18 na Univerzitetu u Torinu (Dipartimento di Lingue e Letterature straniere e culture moderne) održan je seminar u cilju eksperimentalnog uvođenja korpusa u nastavu srpskog jezika kao stranog. Seminar nije bio obaveznog karaktera, tako da su u njemu učestvovali samo zainteresovani studenti koji su prethodno obavješteni o ukupnom broju časova i metodologiji rada. Seminar je pohađalo pet studentkinja, tri sa master studija (Laurea Magistrale), jedna studentkinja druge i jedna završne, treće godine osnovnih studija (Laurea triennale). Dve studentkinje na osnovnim studijama već u prvom semestru radile su na korpusima uz medijaciju profesora (deset časova nastave) te su u odnosu na ostale učesnike imale određeno predznanje. Ta činjenica nije remetila ravnotežu grupe, već je, naprotiv, omogućila i ostalim studentima da uz interakciju i zajednički rad prevaziđu početne teškoće. Održano je ukupno devet časova nastave i praktičnog rada (osamnaest sati). Sve studentkinje su radile na sopstvenom računaru uz pomoć besplatne wi-fi konekcije Univerziteta u Torinu. Praktični deo nastave odvijao se uz pomoć dve on-line platforme sa korpusima srpskog jezika: *SrpKor 2013* koji razvija grupa istraživača sa Filološkog fakulteta, Matematičkog fakulteta i Rudarsko-geološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu (122 mil. reči) i *Sketch Engine, SrWaC 1.2* (oko 476 mil. reči). Korpus Matematičkog fakulteta može se besplatno koristiti uz prethodnu registraciju, dok se korpusi na sajtu *Sketch Engine* mogu besplatno koristiti na univerzitetima koji imaju kupljenu korisničku licencu. Na prvom času dat je teorijski i istorijski okvir za razumevanje korpusne lingvistike, definicija i vrste korpusa sa posebnim osvrtom na postojeće korpusne srpskog jezika. Od drugog časa studenti su upoznati i sa osnovnim načinom pretraživanja korpusa (karakteristični *wildcard* i upotreba metakaraktera za jednostavnije pretrage). Jednostavna pretraga se uz neke varijacije može koristiti na oba sajta, na kojima postoje uputstva za pretraživanje koja studenti mogu koristiti u samostalnom radu kod kuće. *SrpKor 2013* pri jednostavnoj pretrazi koristi regularne izraze, a *Sketch Engine* („Simple concordance search”) – tzv. *wild cards*. Slede primeri jednostavne pretrage na *Sketch Engine*:

k^* > kandža, koji, ključ, kao itd. (sve reči koje počinju na k)

on > ga, on, njemu (svi oblici tražene reči).

Nakon toga prelazi se na složenije, napredne pretrage u CQL-u (*corpus query language*). Jedan od primera pretrage kojom se traže dve reči koje moraju da zadovoljavaju određene kriterijume glasio bi:

[word = "crn.*"] [pos = "N.*"].

Ovom pretragom može se, na primer, dobiti kao rezultat pridev „crn” u svim padežima (crni, crnog, crne, crnoj...) iza kojeg će stajati bilo koja imenica. U filter pretrazi možemo navesti moguću poziciju prideva ispred ili iza tražene imenice da

bismo omogućili studentima da sami uoče raspored elemenata u srpskoj rečenici i eventualne razlike u odnosu na italijanski jezik.

- Do not filter
- Lemma context
- Part-of-speech context

Only keep lines with

all of **Noun** within 1 Tokens left and right

- Noun proper
- Noun common

Ilustracija 1. Filter pretraga na Sketch Engineu

Treba naglasiti da u početnoj fazi obuke nije potrebno insistirati na potpunom ovladavanju svim vrstama pretrage, već postepeno, kroz rad na konkretnim primerima učenici često, baš kroz greške, nauče da usavrše tehniku i usklađuju je sa sopstvenim potrebama. Naravno, treba imati u vidu individualne sklonosti i talenat i to da neće svi studenti istom brzinom i na isti način savladati ovaj aspekt nastave.

Već od trećeg časa data im je mogućnost da samostalno osmisle pretragu primenjujući ono što su naučili. Zadatak je bio da se pronade rod imenice *misao*, nepravilne u odnosu na većinski oblik imenica ženskog roda u srpskom jeziku. Sugerisano im je da bi najbolje bilo da imenicu stave u kontekst sa pridevom, tako da je upit imao sledeći oblik:

[tag="A.*"][word="misao"]

Ja se uzima hrana spremana na vodi), zato sto	sve misli savi/Appfpay misao/Nctpa	i molitve treba da budu upucene Gospodu i pod
im svoje srce, prestala sam da ga povređujem	negativnim mislima negativni/Appfpay misao/Nctpa	. Postala sam emocionalno čvršća, tolerantnija,
a. Nikad nikoga nije kaznio. Nikome čak nije ni	lošu misao loši/Appfpay misao/Nctsa	nije uputio, ni preki pogled, niti bilo šta. Svakog j
, u Trstu 26. februara 1875. godine. Celokupna	Markovićeva misao Markovicovi/Appfpay misao/Nctsa	se može analizirati sa aspekta nacionalnog i soc
za razvoj novije srpske književnosti, a njegove	političke misli politicki/Appfpay misao/Nctpa	i ideje i sociološki pogledi razrađeni su u glavno
oročkoj filozofiji " će biti iznenađenje. Upoznati	jednu misao jedna/Appfpay misao/Nctsa	" daleko od bilo kakvog ekstremizma ", kako G. '
slamska, a ne kao arapska u užem smislu reči.	Islamska misao islamski/Appfpay misao/Nctsa	i njene korelacije sa filozofskim nasledem semit:
tu, Zagreb 1989, koja pomaže širenju znanja o	islamskoj misli islamsko/Appfpay misao/Nctsa	. Od A. Korben a najozbiljniji se pristup i mogao c
ode kojoj je Korben privržen i on sledi tokove u	islamskoj misli islamski/Appfpay misao/Nctsa	na široj civilizacijskoj ravni, pri čemu posebno is
sključen, ali se razlikuju " stepenice " kojima se	ljudska misao ljudski/Appfpay misao/Nctsa	uspinje do punog saznanja. Druge karakteristike
ostupka nisu manje važne - one su ono gde se	islamska misao islamski/Appfpay misao/Nctsa	i spaja i odvaja od druge. Šizam je u tom smislu

Ilustracija 2. Primer pretrage [tag="A.*"][word="misao"] na Sketch Engineu

U slučaju učenika na početnom nivou učenja jezika, koji još uvek nisu usvojili sistem padeža srpskog jezika, pretraga se može definisati tako da imenica *misao* bude samo u nominativu. Na taj način će i rezultati pretrage biti pregledniji za izvođenje zaključaka:

[tag="A.*"][word="misao" & tag="N...n"].

26. februara 1875. godine. Celokupna	Markovičeva misao Markovičev/Aspfsny misao/Ncfsn	se može analizirati sa aspekta r
, a ne kao arapska u užem smislu reči.	Islamska misao islamski/Agpfsnymisao/Ncfsn	i njene korelacije sa filozofskim
ali se razlikuju " stepenice " kojima se	ljudska misao ljudski/Agpfsnymisao/Ncfsn	uspinja do punog saznanja. Dru
nisu manje važne - one su ono gde se	islamska misao islamski/Agpfsnymisao/Ncfsn	i spaja i odvaja od druge. Šiizan
druge. Šiizam je u tom smislu i sasvim	određena misao odrediti/Agpfsnymisao/Ncfsn	- rekli bismo i sistem - i veliki kru
eposustala filozofska refleksija. Šiitska	islamska misao islamski/Agpfsnymisao/Ncfsn	o toj refleksiji govori i vekovima
ihološke stvarnosti. Žarko Trebješanin	Satirična misao satirični/Agpfsnymisao/Ncfsn	Aleksandra Baljaka i danas ima
i zaista je okončana. Ovo je bila druga	pogrešna misao pogrešan/Agpfsnymisao/Ncfsn	onih koji su te nezaboravne noć
što bi se htelo (samo) legitimisati kao	desna misao desni/Agpfsnymisao/Ncfsn	u Srbiji. > > ceo tekst Ali, E
legitimiše se, dodatno, i kao nova srpska	politička misao politički/Agpfsnymisao/Ncfsn	. Dakle, sada se domaćoj javno:

Ilustracija 3. Primer pretrage [tag="A.*"][word="misao" & tag="N...n"], Sketch Engine

Nakon prva tri časa uvodnog rada i vežbanja vezanih za korišćenje korpusa studenti su prešli na samostalan rad koji je, imajući u vidu nivo poznavanja jezika (B1/B2), bio posvećen pretraživanju leksike i usvajanju glagolskog vida. U cilju usvajanja leksike bavili smo se razgraničavanjem značenja bliskih sinonima: *dom-kuća*, *mastan-debeo*, *snažno-jako*. U tu svrhu koristili smo instrumente za pretragu na sajtu Sketch Engine: *Word Sketch* i *Sketch Difference*, veoma pogodne za ovakvu vrstu poređenja. *Word Sketch* daje shematski prikaz tražene reči i njenih kolokata raspoređenih po frekventnosti i vrstama reči, dok *Sketch Difference* po istom principu omogućava naporedni prikaz dve reči obeležene crvenom i zelenom bojom radi lakše preglednosti i poređenja rezultata.

accusative nouns of "dom" as adjective		verbs with "dom" as accusative object		nouns of genitive "dom"	
Predstavnički ... Predstavnički dom		napustiti ... napuste svoje domove		zdravlje ... domovima zdravlja	
studentski ... studentski dom		topli ... topli dom		kultura ... dom kulture	
parohijski ... parohijski dom		napuštaju ... napuštaju svoje domove		parlament ... donji dom parlamenta	
Planinarski ... Planinarski dom		Sivi ... Sivi dom		učenik ... i domovima učenika	
starački ... u starački dom		napustio ... napustio dom		Kongres ... Predstavnički dom Kongresa	
Studentski ... Studentski dom		pronaći ... dom pronašli		penzionera ... dom penzionera	

Ilustracija 4. Pretraživanje reči „dom” pretragom Word Sketch u Sketch Enginu

modifiers of "dom/kuća"			
Predstavnički	337	0	...
studentski	522	0	...
studentskim	266	0	...
parohijski	215	0	...
planinarski	197	0	...
Planinarski	182	0	...
osiguravajuća	0	377	...
osiguravajućih	0	440	...
izdavačkih	0	561	...
medijskih	0	750	...
Izdavačka	0	778	...

Ilustracija 5. Poređenje reči „dom” i „kuća” pretragom Sketch Difference u Sketch Enginu

Od morfosintaktičkih tema bavili smo se glagolskim vidom. Polazeći od činjenice da se u velikom broju slučajeva perfektivizacija glagola ostvaruje dodavanjem prefiksa na imperfektivni oblik glagola, upit može imati sledeći oblik: [lemma=".*raditi"].

Na taj način u prvoj fazi rada može se izdvojiti veliki broj perfektivnih glagola (uraditi, odraditi, izraditi, proraditi, zaraditi, preraditi, odraditi itd.)¹ od kojih mnogi nisu prisutni u bilingvalnim rečnicima, da bi se u drugoj fazi rada, preko kolokata, semantički odredilo ponašanje glagola u kontekstu i time došlo do italijanskog prevodnog ekvivalenta. U ovoj drugoj fazi rada posebno je značajno utvrđivanje semantičkih preferencija, dakle kontekstualno odrediti vrstu i značenje reči u čijoj se blizini nalazi tražena reč. Na taj način je moguće utvrditi i specifičnosti registra i stila, što omogućava pronalaženje ne samo semantičkih već i funkcionalnih ekvivalenata.

Svaki od učesnika je izabrao da u završnom seminarskom radu obradi gramatičko-leksičku jedinicu po izboru, po mogućstvu različitu u odnosu na druge učesnike, ne bi li se izbegla ponavljanja istih sadržaja i obezbedila autentičnost.

Jedna od studentkinja master studija odlučila je da ne učestvuje u izradi rada zbog neredovnog pohađanja nastave i nemogućnosti da samostalno uradi istraživanje.

Druga učenica master studija bavila se opisnim predstavljanjem celokupnog rada na seminaru, od deskripcije korpusa do alata za pretraživanje podeljenih po različitim platformama i primerima pretrage.

Treća učenica master studija odlučila je da se samostalno posveti usvajanju predloga iako sama tema nije bila obrađena na času, što je, uz činjenicu da je neredovno pohađala nastavu, dovelo do potpuno pogrešnog pristupa u radu. Primarni cilj korpusa nije bio shvaćen, prethodno znanje preuzeto iz tradicionalnih materijala u nastavi (gramatika, rečnici itd.) bez ikakvog kritičkog preispitivanja stavljeno je u okvir korpusa kao ukrasnog elementa lišenog njegove primarne funkcije, tj. preispitivanja postojećih i dolaženja do novih saznanja.

Učenica druge godine osnovnih studija bavila se razgraničavanjem bliskih sinonima imenica *dom* i *kuća* i priloga *jako* i *snažno*. Koristeći sve raspoložive alate sajta Sketch Engine navela je kontekste u kojima se ekskluzivno koristi samo jedna od dve imenice i one u kojima se beleži korišćenje obe imenice uz eventualnu predominantnost jedne u odnosu na drugu. Poseban doprinos njenog rada bio je pronalaženje prevodnih ekvivalenata svih pronađenih kolokacija čije se odsustvo često beleži u bilingvalnim rečnicima.

---

¹ Ovim upitom u rezultatu pretrage (SrpKor 2013) dobijaju se i glagoli *zabraditi*, *unakaraditi* i *uparaditi*, koji nisu perfektivni oblici glagola *raditi*. Navedeni rezultati su proizvod upita na Sketch Enginu, koji je u daljoj pretrazi delimično modifikovan (str. 10).

Uso esclusivo di kuća:

- advokatska kuća = studio legale
- alpska kuća = casa alpina
- analitička kuća = società analitica
- apartmanska kuća = palazzina
- astrološka kuća = casa astrologica
- aukcijska kuća = casa d'aste
- auto (o automobilska) kuća = casa automobilistica
- bankarska kuća = banca
- brokerska kuća = società di brokeraggio
- diskografska kuća = casa discografica
- distributerska kuća = casa di distribuzione (film)
- dizajnerska kuća = casa di design
- farmaceutuska kuća = casa farmaceutica
- gradska kuća = municipio
- informatička kuća = società di informatica
- istraživačka kuća = istituto di ricerca
- izdavačka kuća = casa editrice
- konsultantska kuća = società di consulenza
- kozmetička kuća = casa cosmetica
- medijska kuća = società di comunicazione
- modna kuća = casa di moda
- montažna kuća = casa prefabbricata
- novinska kuća = redazione
- operaska kuća = teatro dell'opera
- osiguravajuća kuća = compagnia di assicurazioni
- producentska/produkcijska kuća = casa di produzione
- revizorska kuća = società di revisione
- robna kuća = grande magazzino
- sertifikaciona kuća = società di certificazione
- softverske kuće = società di software
- teatarska kuća = teatro
- televizijska kuća = compagnia televisiva
- vinarska/vinska kuća = azienda vinicola
- ženska kuća = casa delle donne

Ilustracija 6. Primer prevoda kolokacija reči „kuća” iz jednog seminarskog rada

Studentkinja treće, završne godine osnovnih studija obradila je temu usvajanja glagolskog vida na primeru glagola *raditi*. Nakon prve faze rada, u kojoj je izdvojila sve perfektivne oblike ovog glagola, pristupila je analizi svakog oblika ponaosob i njegovih kolokata. U korpusnoj analizi ove vrste polazi se od već postojećih saznanja iz bilingvalnih rečnika, konstatuje se prisustvo ili izostanak pojedinih perfektivnih formi, proveravaju se postojeće definicije, koje se zahvaljujući informacijama iz korpusa mogu eventualno integrisati i proširiti. U ovoj fazi rada identifikuju se semantičke preferencije glagola i na taj način se nudi ne samo semantički već i funkcionalni prevod reči, koji vrlo često nije obrađen u postojećim dvojezičnim rečnicima. Prilikom pretrage česte su situacije u kojima se reči slične po obliku traženoj reči (*graditi*) moraju eliminisati iz pretrage ne bi li se uklonile interferencije i ona dodatno precizirala. U ovom slučaju bilo je dovoljno formulisati pretragu na sledeći način, što je učinjeno na predlog i uz sugestije predavača²:

² Pretraga se može dodatno modifikovati u slučaju da se među rezultatima pojave glagoli koji nisu perfektivni oblici glagola *raditi* (*zabraditi, unakaraditi, uparaditi*).

[word!=".*graditi|Graditi" & word=".*raditi"& tag="V.*"]

PERFETTIVI	SIGNIFICATI DA DIZIONARI BILINGUE ¹	ESEMPI DA CORPUS ²	SIGNIFICATI AGGIUNTI	PREFERENZA SEMANTICA
DORADITI	Rifinire, finire di lavorare	Treba da se dorade dva zida... ...taj deo nije loč ali ga treba doraditi. ...kada njene fotke ne dorade u fotošopu.	Aggiungere, costruire, modificare, cambiare	/
IZRADITI	Elaborare, comporre, procurare, ottenere, fabbricare, eseguire	...sa institutom za savremenu istoriju iz Beograda izradio monografiju korak ispred vremena 125 godina... ...i na ostavu njih izradila dokument... Izrade dokumentaciju, brošuru, crteže.	Redigere un documento	dokument, biznis plan, dokumentacija, brošura, crtež, aplikacija, rešenje
ODRADITI	/	...može bez problema da odradi 5 treninga u nedelji... Znaju ljudi da se organizuju i odrade akcije.	Fare, completare	akcija, dizajn, posao, test
PRORADITI	Cominciare a lavorare/funzionare, riprendere un lavoro, studiare	U Vranju proradio bioskop posle 22 godine "Uvek mi prorade emocije kada sam na terenu..."	Funzionare nuovamente Emocionarsi	apetit, emocija, ego, instinkt, fabrika, industrija, internet
ZARADITI	Guadagnare, trarre profitto	Tu može da se zaradi od 12 do 15 dinara za litar ulja... Oni će sigurno zaraditi svoje plate. ...nastaje da zarade poverenje njihovih partnera...	Non solo guadagnare soldi, ma anche rispetto, fiducia e stima	bod, dinar, džeparac, isključenje, plata, poverenje, poštovanje
PRERADITI	Rifare, rimangiare, rimpastare, ridurre, lavorare	Med se dobija kada pčele prerade nektar... ...aparati može da preradi dva kilograma plastike...	/	drvo, hrana, voće
OBRADITI	Coltivare, lavorare, trattare, elaborare, redigere	...obraditi fotografije i izraditi virtualni prostor. ...potrebno je mehanički obraditi zemlju. Novi album će sadržati između ostalog i obrade pesama Boba Dilana...	remake	fotografija, informacija, materijal, pesma, podatak
URADITI	Condurre a fine, fare, eseguire, effettuare	Prva stvar koju treba da uradite je da odaberete e-banking. U svakom slučaju uradite krvnu sliku...	/	adaptacija, agencija, analiza, biopsija, fotografija, intervju

Ilustracija 6. Primer rezultata pretrage glagolskog vida u jednom seminarskom radu

Studentkinje su u svojim radovima pozitivno i sa entuzijazmom ocenile didaktiku DDL naglašavajući da su u početnom pristupu imale poteškoće u savladavanju tehničkog dela nastave, kao i same metodologije koja zahteva da se reči posmatraju u užem kontekstu (KWIC) u odnosu na onaj na koji su obično navikle. Samim tim i početno fokusiranje na prevod svake reči u kontekstu usporavalo je rad, jer su autentični primeri obično veoma složeni u odnosu na prividnu organizovanost i urednost jezika na koji su studenti navikli u udžbenicima i gramatikama za učenje stranih jezika.

5. ZAKLJUČAK

U radu smo prikazali rezultate seminara posvećenog upotrebi korpusa u nastavi srpskog jezika kao stranog. Analizom studentskih radova pokazalo se da su najbolje rezultate postigle studentkinje koje su u oba semestra redovno pohađale časove, što nas je dovelo do zaključka da bi u optimalnim uslovima bilo poželjno organizovati korpusno zasnovanu nastavu tokom cele godine, da bi se na taj način obezbedio kontinuitet u radu. Visok stepen motivisanosti koje su pokazale sve učesnice seminara nije bio dovoljan uslov za postizanje dobrih rezultata, jer su u slučaju neredovnog pohađanja rezultati izostali. Najveći pokazatelj uspešnosti funkcionisanja same metodologije je i taj što je jedna od učesnica seminara odlučila da posveti svoj diplomski rad usvajanju glagolskog aspekta preko korpusa (*Alcuni cenni sull'uso del corpus linguistico nell'apprendimento dell'aspetto verbale della lingua serba*).

Jezičke oblasti koje su se pokazale adekvatnim za ovu vrstu nastave, na nivou B1/B2, jesu leksika (bliski sinonimi, polisemija) i glagolski vid.

Prednosti ove vrste nastave su: dinamični časovi, aktivno učešće i razvijanje samostalnosti kod učenika, koji postaju centralni i aktivni deo nastave bez direktnog autoriteta profesora, koji ima ulogu savetnika/medijatora. Na ovaj način predavač pristupa problematičnim nastavnim jedinicama na inovativan i stimulativan način bez isključivanja materijala tradicionalne didaktike, posebno u ovoj prvoj, eksperimentalnoj fazi rada.

Nedostaci koje smo uočili su sledeći: zbog ograničenog vremena dotakli smo veliki broj tema koje nismo uspeli da u potpunosti razradimo. Seminar je bio na dobrovoljnoj bazi, te je time na neki način izgubio na značaju kod pojedinih studenata. Radi bolje kontrole samog eksperimenta potrebno je unapred precizirati teme, izvršiti testiranje studenata pre početka nastave, ukoliko se ne radi o početnim grupama, i nakon završenog eksperimenta. Na taj način se može doći i do kvantitativnih rezultata o efikasnosti primene ove metodologije u nastavi.

DDL pristup u didaktici srpskog jezika kao stranog daje prostora i otvoren je za mnoga dalja istraživanja na različitim nivoima usvajanja jezika, kao i u oblasti prevođenja, leksikografije i sociolingvističkih istraživanja.

LITERATURA

- BERNARDINI, S. (2002). Exploring new directions for discovery learning. Teaching and learning by doing corpus linguistics. In *Papers from the Fourth International Conference on Teaching and Language Corpora, Graz 19–24 July 2000* (B.Kettemann i G.Marko, eds.), Amsterdam & Atlanta, Georgia: Rodopi, 165–182.
- BERNARDINI, S. (2004). In the classroom: Corpora in the classroom: An overview and some reflections on future developments. In *How to Use Corpora in Language Teaching* (J.M.Sinclair, ed.), Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 15–36.
- BOULTON, A. (2009). Data-Driven Learning: Reasonable Fears and Rational Reassurance. *Indian Journal of Applied Linguistics*, 35, 1, 81–106, <http://hal.archives-ouvertes.fr/hal-00326990/en/>.
- BOULTON, A. (2012). Hands-on / hands-off: Alternative approaches to data-driven learning. In *Input, Process and Product: Developments in Teaching and Language Corpora* (J.Thomas and A.Boulton, eds.), Brno: Masaryk University Press, 152–168.
- BOULTON, A. (2017). Research timeline: Corpora in language teaching and learning, *Language Teaching*, 50(4), 483–506.
- BOULTON, A. and Cobb T. (2017). Corpus use in language learning: A meta-analysis. *Language Learning*, 67(2), 348–393.
- HALLIDAY, M.A.K. (1985). Systemic Background. In: *On Language and Linguistics* (J.Webster, ed.), London-New York: Continuum, 2003.

- FLOWERDEW, L. (2015). Data-driven learning and language learning theories. In *Multiple Affordances of Language Corpora for Data-driven Learning* (A. Leńko-Szymańska and A. Boulton, eds.), Amsterdam: John Benjamins, 15–36.
- JOHNS, T. (1991). From printout to handout: Grammar and vocabulary teaching in the context of data-driven learning. *CALL Austria*, 10, 14–34.
- JOHNS, T. (2000). Data-driven learning: The perpetual challenge. In *Teaching and learning by doing corpus analysis: Proceedings of the Fourth International Conference on Teaching and Language Corpora* (B. Kettemann and G. Marko, eds.), New York: Rodopi, 107–118.
- KUČERA, H. i Francis, W. (1967). *Computational Analysis of Present-Day American English*. Providence, Rhode Island: Brown University Press.
- MILIĆEVIĆ, M., Samardžić T. (2010), *Korpusi kao sredstvo za postizanje autonomije u učenju stranog jezika*. U: *Autonomija učenika i nastavnika u nastavi jezika i književnosti* (J. Vučo and B. Milatović, ur.), Nikšić: Filozofski fakultet, 387–399.
- PERIŠIĆ ARSIĆ, O. (2017). Elementi kulture u udžbenicima srpskog i hrvatskog kao stranog. U *Tranzicija i kulturno pamćenje*, (V. Karlić, S. Šakić, D. Marinković, ur.), Srednja Europa, Zagreb, 369–380.
- PERIŠIĆ ARSIĆ, O. (2018a). L'uso dei corpora nella didattica della traduzione: l'esempio del verbo serbo prijati e i suoi traduttori italiani. U: *Italica Belgradensia*, (S. Milinković, M. Samardžić, ur.), Čigoja, Beograd, 49–65.
- PERIŠIĆ ARSIĆ, O. (2018b). Različiti aspekti kulture u udžbenicima srpskog jezika kao stranog: Sretan put i Učimo srpski 2. U *Susret kultura*, (I. Živanković Sekeruš, Ž. Milanović, ur.), Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Novi Sad, 95–105.
- PERIŠIĆ ARSIĆ, O. (2018c). Mogućnost primene korpusa u nastavi srpskog jezika kao stranog. U M. Kovačević (ur.), *Savremena proučavanja jezika i književnosti*, Kragujevac: Filološko-umetnički fakultet u Kragujevcu, 187–199.
- SINCLAIR, J. M. (1987). *The Collins Cobuild English Language Dictionary*. London & Glasgow: Collins.
- SINCLAIR, J. M. (1991). *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford University Press, Oxford.
- SINCLAIR, J. M. (2000). Lexical Grammar, *Naujoji Metodologija* 24, 191–203.
- VITAZ, M., Poletanović M. (2018). Data Driven Learning – The Serbian case. Presentovano na konferenciji Data Driven Learning for Foreign Languages and Clil Classes, Torino, 27–28. septembar 2018.

Olja Perišić Arsić

L'USO DEI CORPORA NELLA DIDATTICA DELLA LINGUA SERBA COME
LINGUA STRANIERA

Riassunto

Partendo dall'approccio didattico conosciuto come DDL, data driven learning (Johns, 1991, 2000) che si basa sull'uso dei corpora nella didattica delle lingue straniere, nel presente lavoro saranno presentati i risultati del seminario tenuto durante l'AA 2017/18 che come scopo aveva l'introduzione sperimentale dei corpora nella didattica della lingua serba come lingua straniera all'Università di Torino. I partecipanti erano studenti di serbo di Laurea Triennale e di Laurea Magistrale che durante il seminario avevano l'occasione di imparare le basi della ricerca dei corpora per la lingua serba attualmente disponibili. Nella fase conclusiva gli studenti hanno esposto le proprie osservazioni sul funzionamento dei corpora nell'apprendimento linguistico e sulla efficacia della metodologia appresa. Lo scopo del presente lavoro è di esaminare l'interesse e la motivazione degli studenti per questo tipo di didattica e di determinare le aree in cui i corpora potrebbero permettere un apprendimento più veloce ed efficace. Visto il livello di apprendimento degli studenti (B1/B2) ci siamo occupati innanzitutto delle tematiche lessicali (il confronto tra i significati di apparenti sinonimi), ma su proposta degli studenti abbiamo toccato alcuni temi di morfosintassi, come l'uso delle preposizioni, l'aspetto verbale ecc. I risultati ottenuti possono essere utili come punto di partenza per formulare un nuovo metodo di lavoro e aprire strade per nuove ricerche che potrebbero portare all'avanzamento e alla modernizzazione di questo tipo di didattica.

Parole chiave: corpora, didattica, serbo come LS, italofoni, DDL